

Mozi

Tegen aanvalsoorlogen

VERTALING

PAUL VAN ELS

Mozi (ca. 479-381 v.Chr.) was een invloedrijke denker uit de Periode van de Strijdende Staten en een felle tegenstander van de confucianistische leer. De ideeën van Mozi zijn opgetekend en uitgewerkt door zijn volgelingen en pas eeuwen later bijeengebracht in het boek dat zijn naam draagt. Mozi is vooral bekend om zijn aansporing tot 'zorg voor elkeen'. Dit antwoord op de confucianistische nadruk op de eigen familie houdt in dat men voor iedereen (dus ook voor andere families) evenveel zorg zou moeten dragen. Dat betekent eveneens dat een heerser voor burgers van naburige landen evenveel zorg moet dragen als voor die van hemzelf, en vandaar Mozi's drie betogen getiteld 'tegen aanvalsoorlogen'. Deze betogen beschouwen de grootschalige oorlogvoering van die tijd vanuit drie verschillende perspectieven. Het eerste betoog legt de nadruk op de immorele en zelfs misdadige aard van aanvalsoorlogen. Het tweede betoog toont aan dat de geringe opbrengst van een aanvalsoorlog niet opweegt tegen het immense verlies. Het derde betoog stelt dat aanvalsoorlogen indruisen tegen de Hemel, die immers het welzijn van alle mensen moet waarborgen. Welk land de oorlog ook wint, het grote aantal doden aan beide kanten van het conflict betekent voor de Hemel altijd verlies.

Stel, je loopt iemands boomgaard binnen en plukt zijn perziken of pruimen. Mensen die hiervan horen zullen dit veroordelen en gezagsdragers die je oppakken zullen je straffen. Waarom? Omdat je de ander benadeelt om er zelf beter van te worden.

En stel dat je iemands honden, zwijnen, kippen of biggen steelt. Dat is erger dan perziken of pruimen plukken in andermans boomgaard. Waarom? Omdat je de ander meer benadeelt. Je bent minder medemenselijk en je misdaad is ernstiger.

En stel nu dat je iemands stal binnendringt en zijn paarden of koeien rooft. Dat is nog erger dan andermans honden, zwijnen, kippen of biggen stelen. Waarom? Omdat je de ander nog meer benadeelt. Hoe meer je de ander benadeelt, des te minder medemenselijk je bent en des te ernstiger je misdaad is.

En stel nu eens dat je een onschuldig mens van het leven berooft om zijn kleren of wapens. Dat is nóg erger dan paarden of koeien roven uit andermans stal. Waarom? Omdat je de ander nóg meer benadeelt. Hoe meer je de ander benadeelt, des te minder medemenselijk je bent en des te ernstiger je misdaad is.

Alle hoge heren van de wereld begrijpen dit. Ze veroordelen dergelijke misdaden en noemen ze onrechtvaardig. Maar als iemand de grootst mogelijke vorm van onrechtvaardigheid begaat, een aanval op een ander land, dan veroordelen ze dat niet. Integendeel! Ze loven het en noemen het rechtvaardig. Kunnen we van hen zeggen dat zij het verschil begrijpen tussen rechtvaardig en onrechtvaardig?

Wie één mens vermoordt wordt onrechtvaardig genoemd en moet dit bekopen met zijn eigen dood. Zo verder geredeneerd is wie tien mensen vermoordt tien keer onrechtvaardig geweest en zou hiervoor tien keer moeten sterven. En wie honderd mensen vermoordt is honderd keer onrechtvaardig geweest en zou hiervoor honderd keer moeten sterven.

Alle hoge heren van de wereld begrijpen dit. Ze veroordelen dergelijke misdaden en noemen ze onrechtvaardig. Maar als iemand de grootst mogelijke vorm van onrechtvaardigheid begaat, een aanval op een ander land, dan veroordelen ze dat niet. Integendeel! Ze loven het en noemen het rechtvaardig. Ze hebben blijkbaar echt geen besef van onrechtvaardigheid, want ze stellen dit in woorden te boek voor het nageslacht. Als ze wel besef hadden van onrechtvaardigheid, hoe valt dan te verklaren dat ze zulke onrechtvaardigheid toch optekenen voor het nageslacht?

Stel dat iemand dofzwart 'zwart' noemt en pikzwart 'wit', dan begrijpt hij duidelijk het verschil niet tussen zwart en wit. En als hij een tikkeltje bitter 'bitter' noemt en heel erg bitter 'zoet', dan begrijpt hij duidelijk het verschil niet tussen bitter en zoet.

Kijk, kleine vergrijpen veroordelen ze, maar de allergrootste misdaad, een aanval op een ander land, veroordelen ze niet. Integendeel! Ze loven het en noemen het rechtvaardig. Kunnen we zeggen dat zij het verschil begrijpen tussen rechtvaardig en onrechtvaardig?

Zo weten we dat de hoge heren van deze wereld een verstoorde kijk hebben op rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid.

TEGEN AANVALSOORLOGEN, 2

Onze meester, Mozi, zegt: 'Alle koningen, edelen en notabelen die tegenwoordig over stad en staat regeren wensen oprecht dat lof en blaam weloverwogen zijn, dat beloningen en veroordelingen gepast zijn en dat het strafstelsel zijn doel niet voorbijschiet.'

Daarom zegt onze meester, Mozi: 'De ouden hadden een gezegde: "Wanneer een plan mislukt, herken dan het komende in het voorbijgeen en het verborgene in het zichtbare." Wie zo plannen maakt, verkrijgt gewis het gewenste resultaat.'

'Kijk, bij het lichten van troepen moet men 's zomers vrezen voor hitte en 's winters voor kou. Daarom is een troepenlichting in deze seizoenen uitgesloten. In de lente weerhoudt een troepenlichting het volk van ploegen, zaaïen en planten, in de herfst ontnemt een troepenlichting het volk het oogsten. Daarom is een troepenlichting in deze seizoenen uitgesloten. Wanneer ook maar één seizoen wordt vergooid, dan is het aantal mensen dat sterft door hongersnood, uitputting of bevriezing niet te tellen.

Laten we nu eens de kosten van een veldtocht berekenen. De pijlen, vlaggen, tenten, harnassen, schilden, blazoenen en gevesten die worden meegenomen en daar slijten, scheuren, verroesten of verrotten en niet terugkomen, zijn niet te tellen. De speren, lansen, hellebaarden, zwaarden, karren en wagens die in colonnes heengaan en daar breken, barsten, verroesten of verrotten en niet terugkomen, zijn niet te tellen. De ossen en paarden die vetgemest heengaan en uitgemergeld terugkomen, of daar sneuvelen en helemaal niet terugkomen, zijn niet te tellen. Omdat de routes lang en ver zijn en de aanvoer van proviand hapert of zelfs stopt, is het volk dat verhongert niet te tellen. Omdat de legerkampen onveilig zijn en de maaltijden niet op tijd komen, waardoor hongersnood en verzadiging niet op elkaar aansluiten, is het volk dat onderweg ziek wordt en overlijdt niet te tel-

len. Het aantal manschappen dat sneuvelt is niet te tellen en het aantal legeronderdelen dat geheel verloren gaat niet te bevatten, zodat ook hun zielen die het moeten stellen zonder voorouderoffer, ontelbaar zijn.'

Wanneer een staat beslissingen neemt die op zo'n grote schaal de bestaansmiddelen van het volk wegnemen en de opbrengsten van het volk vergooien, waarom doet zo'n staat dat dan? Het antwoord zal dan luiden: 'Wij verlangen naar de roem van de triomf en de winst van de buit en daarom doen we het.'

Onze meester, Mozi, antwoordt daarop: 'De roem die zij voor zichzelf winnen is volstrekt nutteloos en de buit die zij binnenhalen weegt niet op tegen het immense verlies. Stel, je valt een kleine veste aan met een binnenmuur van drie mijl en een buitenmuur van zeven mijl. Als je die veste zonder de wapens te scherpen en zonder bloedvergieten kunt innemen, dan mag dat. In werkelijkheid bedraagt het aantal doden echter minstens enkele duizenden en in het ergste geval enkele tienduizenden en dan pas kan die veste met een binnenmuur van drie mijl en een buitenmuur van zeven mijl worden ingenomen. Bovendien, grote staten van tienduizend strijdwapens tellen nu duizenden verlaten vestingen, dus teveel om te bezetten, en tienduizenden woeste vlakten, dus teveel om te ontginnen, want grondgebied heb je toch al in overvloed, maar aan onderdanen juist een gebrek. Wanneer je die onderdanen een wisse dood instuurt, en daarmee het onheil onder de lageren en hogeren versterkt, om enkele verlaten vestingen te veroveren, dan verspil je waar je toch al te weinig van had, om te vermeerderen wat je toch al in overvloed had. Wie zo politiek bedrijft, bewijst de staat geen dienst.'

Zij die oorlog verheerlijken, zeggen: 'In het zuiden heb je de koningen van Chu en Yue, in het noorden de heren van Qi en Jin. Toen zij voor het eerst beleend werden met een stukje van de wereld, was een omtrek van honderd mijl al groot en een bevolking van honderdduizend man al veel. Door oorlog bereikte hun grondgebied een omtrek van duizenden mijlen en liep hun inwonerstal op tot in de miljoenen. Daarom kun je oorlog niet afkeuren.'

Onze meester, Mozi, antwoordt daarop: 'Ook al hebben vier of vijf staten er baat bij, toch noemen we het een onbegaanbare weg. Vergelijk het met een dokter die zieke mensen behandelt. Stel, een dokter dient zijn kruidenmengsel toe aan alle zieken van de wereld. Als tienduizend zieken het innemen en slechts vier of vijf hebben er baat bij, dan noemen we dit toch een ondeugdelijk geneesmiddel. Een gehoorzame zoon zou het zijn vader niet toedienen en een trouwe minister zou het zijn vorst niet laten innemen. Kijk, in de oudheid werd het rijk onderverdeeld in leengebieden. De leengebieden die inmiddels door oorlog

ten onder zijn gegaan, zijn niet te tellen. De oudste zijn enkel nog uit verhalen bekend; de meest recente hebben we met eigen ogen ten onder zien gaan. Hoe weten we dat dit zo is? Om te beginnen was er in het oosten een onbeduidend staatje, Ju, dat zat ingeklemd tussen twee grote staten. Ju behandelde de grote staten niet met ontzag. De grote staten stonden dat op hun beurt niet toe en aasden op voordeel. Dus sneed het Yue-volk het oostelijke deel van Ju af en nam het Qi-volk het westen van Ju in. Wanneer we nagaan hoe Ju tussen Qi en Yue ten onder ging, dan komt dat door oorlog. In het zuiden had je de staatjes Chen en Cai, die waren ingeklemd tussen de staten Wu en Yue. Dat die staatjes ten onder gingen komt ook door oorlog. In het noorden had je Jü en Bushuhe. Dat die werden ingenomen door de staten Yan, Dai, Hu en Mo komt eveneens door oorlog.’

Daarom concludeert onze meester, Mozi: ‘De koningen, edelen en notabelen van tegenwoordig streven oprecht naar winst en hekelen verlies, ze verlangen naar veiligheid en hekelen gevaar. Daarom moet men oorlog wel afkeuren.’

Zij die oorlog verheerlijken zeggen: ‘Die staatjes waren onbekwaam in het bijeenhouden en inzetten van hun bevolking en gingen daarom ten onder. Wij zijn wel bekwaam in het bijeenhouden en inzetten van onze bevolking en als wij dus een oorlog beginnen tegen de rest van de wereld, wie zou dan de moed hebben zich niet te onderwerpen?’

Onze meester, Mozi, antwoordt daarop: ‘Al bent u nog zo bekwaam in het inzetten van uw bevolking, bent u soms als de oude Koning Helü van de staat Wu? Koning Helü hield zeven jaar lang exercities waarbij hij zijn troepen steeds driehonderd mijl met volledige wapenrusting liet marcheren voordat ze mochten ophouden. Daarna sloeg hij kamp op in Zhulin, kwam tevoorschijn uit de Ming’ai-bergpas en leverde slag bij Boju. Hij viel Chu aan en verleende audiëntie aan de staten Song en Lu. Toen zijn zoon, Koning Fuchai, de troon had overgenomen, viel die in het noorden de staat Qi aan. Hij sloeg zijn kamp op aan de oever van de rivier de Wen en leverde slag bij Ailing. Hij bracht Qi een verpletterende nederlaag toe en dwong het Qi-volk zich terug te trekken naar de berg Taishan. In het oosten viel hij de staat Yue aan. Hij stak de drie rivieren en vijf meren over en dwong het Yue-volk zich terug te trekken naar Kuaiji. Geen van de barbaarse staten had de moed zich niet te onderwerpen. Daarna trok hij zich terug, maar hij kon het niet over zijn hart verkrijgen om de zoons van de gesneuvelden te belonen of de buit te verdelen onder het volk. Hij ging prat op zijn macht, schepste op over zijn verdiensten, prees zijn wijsheid, maar verslapte de exercities en liet daarentegen het Gusu-paleis bouwen, dat na zeven jaar nog niet voltooid was. Onder die omstandigheden was het hart van Wu verscheurd en vermoeid. Koning Goujian van de naburige staat Yue zag dat de hogen en lageren in Wu

niet op één lijn zaten en riep zijn massa's bijeen om zijn oude vijand te wreken. Hij trok de noordelijke stadsmuren binnen, legde beslag op de koninklijke vloot en omsingelde Fuchai's paleis. Zo ging Wu ten onder.

In het verleden waren er zes generaals in de staat Jin. Geen van hen was machtiger dan de Graaf van Zhi. Toen die had vastgesteld hoe uitgestrekt zijn gebied was en hoe omvangrijk zijn bevolking, wilde hij de andere heren aanvallen en met een bliksemanval voor zichzelf de roem van een held behalen. Dus koos hij zijn zwaarbewapende elitetroepen uit, stelde zijn stuurmannen en voermannen op en viel met succes de heer van Zhonghang aan. Toen hij zag dat zijn plan werkte, viel hij vervolgens de heer van Fan aan en bracht hem een grote nederlaag toe. Hij voegde hun gebieden toe aan dat van hemzelf, maar hield ook daarmee niet op, want vervolgens belegerde hij Burggraaf Xiang van Zhao in de stad Jinyang. Toen het eenmaal zover was gekomen, richtten de overgebleven heren van Han en Wei zich tot elkaar voor een plan: "De ouden hadden een gezegde: 'zijn de lippen weg, dan lijden de tanden kou'. Gaat de heer van Zhao 's ochtends ten onder, dan gaan wij nog die avond eraan; gaat de heer van Zhao 's avonds ten onder, dan zijn wij de volgende ochtend aan de beurt. Een Ode luidt: *Als een vis al niet snel is in het water, wat kan hij dan op het land bereiken?*" Daarop verenigden de drie heren hun harten en bundelden zij hun krachten. Zij openden de poorten en veegden de staten schoon, zij deelden wapenrustingen uit en lichtten de troepen. Met Han en Wei van buitenaf en Zhao van binnenuit vielen zij de Graaf van Zhi aan en brachten hem een verpletterende nederlaag toe.'

Daarom concludeert onze meester, Mozi: 'In het verleden was er een gezegde dat luidde: "De edelman spiegelt zich niet in het water, maar aan anderen. Wie zich spiegelt in het water, ziet enkel de contouren van zijn gelaat. Wie zich spiegelt aan anderen, weet wat komen gaat." Kijk, wie meent dat oorlog enkel voordeel brengt, die zou zich eens moeten spiegelen aan de Graaf van Zhi. Dat oorlog geen voorspoed maar tegenspoed betekent, wordt zo onmiddellijk duidelijk.'

TEGEN AANVALSOORLOGEN, 3

Onze meester, Mozi, zegt: 'Heel de wereld prijst tegenwoordig rechtvaardigheid, maar wat bedoelt men daar eigenlijk mee? Prijst men handelingen die de Hemel boven, de geesten in het midden en het volk beneden een dienst bewijzen? Of prijst men handelingen die de Hemel boven, de geesten in het midden en het volk beneden juist geen dienst bewijzen? Vraag het de allerdomste persoon en zelfs die weet nog te zeggen: "Men prijst zeker handelingen die de Hemel boven,

de geesten in het midden en het volk beneden een dienst bewijzen.” Wat ieder een op de wereld rechtvaardig vindt, dat zijn de wetten van de heilige koningen. De leenvorsten van tegenwoordig leggen zich echter in meerderheid toe op aanval en annexatie. Zij prijzen rechtvaardigheid, zonder uit te zoeken wat dat werkelijk inhoudt. Dat is als een blinde die net als iedereen praat over zwart en wit, zonder dat hij die twee van elkaar kan onderscheiden. Hoe zou hij kunnen uitleggen wat het verschil is?

Daarom overwogen de wijzen in het verleden bij het uitstippelen van beleid voor de wereld nauwgezet of iets rechtvaardig is, en zetten dat vervolgens om in daden. Zo konden zij vastberaden optreden, kwamen zij tegemoet aan de noden van mensen veraf en dichtbij, en zo bewezen zij Hemel, geesten en volk een dienst. Dat is de weg van de wijzen! Daarom verwierpen de medemenselijke vorsten die vroeger de wereld bezaten resoluut elke retoriek van landvergroting, zorgden ze ervoor dat er één enkele harmonie heerste in de wereld en verbonden ze alles binnen de vier wereldzeeën met elkaar. Zo gaven zij leiding aan alle mensen op de wereld en spanden zij zich in om de hoge goden en de geesten van bergen en rivieren te dienen als onderdaan. Hoe meer zij de mensen van dienst waren, des te groter waren hun verdiensten. De Hemel beloonde hen, de geesten maakten hen rijk, en het volk prees hen. Zij verhieven hen tot Zoons van de Hemel en alle wereldse rijkdom viel hen ten deel. Hun roem strekte zich uit door heel het rijk en heeft ook nu nog niets aan glans ingeboet. Dat is de weg van de wijzen en de manier waarop de oude koningen de wereld bezaten.

Hoe anders zijn de koningen, edelen, notabelen en leenvorsten van vandaag! Die kiezen zwaarbewapende elitetroepen uit, brengen eenheden van strijdwapens en vloten in stelling, hijsen zich in het sterkste harnas en gorden de scherpste wapens aan, en trekken er vervolgens op uit om een onschuldig land aan te vallen. Ze steken de grenzen van dat land over, maaien graanvelden plat, hakken bomen om, slechten stadsmuren, dempen grachten, slachten vee, steken vooroudertempels in brand, rijgen het volk aan het zwaard, roeien ouderen en zwakkeren uit en sluisen kostbaarheden weg. Ze laten soldaten oprukken en dwingen hen te vechten door te zeggen: “Er gaat niets boven sneuvelen! Dan pas volgt het doden van veel tegenstanders! Gewond raken in het gevecht is het laagste! En wie zich terugtrekt uit het gelid en vlucht, wordt zonder pardon geëxecuteerd.” Zo houden zij hun troepen in de ban van de angst.

Kijk, wie een andere staat verovert, haar leger verplettert en haar bevolking teistert, doet daarmee het werk van de heiligen teniet.

Bewijzen ze hiermee de Hemel soms een dienst? Wie onderdanen van de Hemel inzet om vesten van de Hemel aan te vallen, waarbij mensen van de Hemel in groten getale omkomen, zielen van voorouders worden verstoord,

altaars voor grond en graan omver worden geworpen en offerdieren worden geslacht, die bewijst de Hemel boven geen dienst!

Bewijzen ze hiermee de geesten soms een dienst? Wie onderdanen van de Hemel ombrengt en daarmee de gastheren van hun zielen vernietigt, de zielen van de vroegere koningen verwaarloost, het volk teistert en de mensen van zich verwijdert, die bewijst de geesten in het midden geen dienst!

Bewijzen ze hiermee het volk soms een dienst? Onderdanen van de Hemel doden om andere mensen een dienst te bewijzen, is zinloos! Als we daarbij nog de kosten berekenen van een veldtocht, die het levensonderhoud van de mensen schaadt en de voorraden van iedereen op de wereld uitput, dan zijn die niet te tellen. Het bewijst dus ook het volk beneden geen dienst!

Welnu, wanneer legers geen voordeel op elkaar weten te behalen, zeggen ze: "Als onze generaal niet dapper is, onze soldaten niet gemotiveerd zijn, onze wapens niet scherp zijn, onze oefeningen niet bijgehouden worden, onze legermacht niet robuust is, onze legerleiders niet eendrachtig zijn, onze dreigingen geen indruk maken, onze belegeringen niet standhouden, onze aanvallen niet vlotten, onze grip op de bevolking niet stevig is en onze vastberadenheid niet sterk is, dan beginnen onze bondgenoten aan ons te twijfelen. Wanneer bondgenoten aan ons beginnen te twijfelen, dan stookt de vijand onrust en verwatert ons gezamenlijke doel." Maar, zelfs als ze aan al deze voorwaarden weten te voldoen en tot actie overgaan, dan nog verliest het land soldaten en wordt het volk van zijn werk gehouden. Hebben we dit niet al eens horen uitleggen? Wanneer een oorlogszuchtig land uit haar midden troepen licht, dan loopt het aantal hoge officieren in de honderden, het aantal lage officieren in de duizenden, en het voetvolk in de honderdduizenden; dan pas kan een leger in beweging worden gebracht. Een lange oorlog duurt meerdere jaren, een korte nog steeds enkele maanden, en gedurende die hele periode hebben de leiders geen tijd voor het landsbestuur, de officieren geen tijd om hun burelen in orde te brengen, de boeren geen tijd voor zaaïen en oogsten en de vrouwen geen tijd voor spinnen en weven. Zo verliest het land soldaten en wordt het volk van het werk gehouden. Daarbij komt nog het verlies aan paarden en wagens, en als het leger na de strijd een vijfde van alle tenten, overdekkingen, gebruiksvoorwerpen, harnassen en wapens overhoudt, dan is dat veel. Daarbij komt nog desertie en sterfte onderweg, omdat de wegen ver en lang zijn, de proviandering hapert en de maaltijden onregelmatig zijn. Het voetvolk dat door honger, kou, uitputting, bevriezing en ziekte sterft en in sloten of afgronden wordt gerold, is niet te tellen. Zo verschrikkelijk is oorlog voor de mensen en zo schadelijk voor de wereld! Toch doen de koningen, edelen en notabelen het graag. Dat zij genoeg scheppen in het teisteren van tienduizenden mensen ter wereld, is dat niet pervers?! De meest

oorlogszuchtige staten vandaag de dag zijn Qi, Jin, Chu en Yue. Als deze staten hun wil konden opleggen aan de rest van de wereld en zo hun inwonersaantallen konden vertienvoudigen, dan nog houden ze land over om te bewerken. Dat is omdat ze een tekort hebben aan mensen en een overschot aan land. Toch bevechten ze elkaar om nog meer land te veroveren! Zo verminderen ze waar ze een tekort aan hadden om te vermeerderen wat ze toch al in overvloed hadden!’

Welnu, de oorlogszuchtige heersers van tegenwoordig, die hun theorieën verfraaien om onze meester, Mozi, te weerleggen, zeggen: ‘U beschouwt oorlog als onrechtvaardig en onvoordelig voor het volk, nietwaar? Maar, in het verleden voerde Yu een offensief tegen de leider van de Miao, leidde Tang een aanval op Jie, en Koning Wu een aanval op Zhou. Toch worden zij alle drie beschouwd als heilige koningen, hoe komt dat?’

Onze meester, Mozi, antwoordt daarop: ‘U heeft de nuances in mijn woordgebruik niet onderzocht en weet daardoor niet hoe dat komt. Wat die drie koningen deden, heet niet “oorlog” maar “afstraffing”.

In het verleden veroorzaakten de drie Miao-stammen grote wanorde. De Hemel vaardigde toen het bevel uit om hen te vernietigen. De zon kwam 's nachts op, het regende drie ochtenden bloed, draken verschenen in de vooroudertempel, honden huilden op het marktplein, het vroomde in de zomer, de grond barstte open tot aan de bronnen, al het graan was misvormd en het volk beefde van angst. Onder Shun werd het Mandaat van de Hemel overgedragen op Yu in het Duistere Paleis. Yu nam het op jade geschreven bevel ter hand voor een offensief tegen de leider van de Miao. Donder en bliksem barstten los en een geest met het hoofd van een mens en het lichaam van een vogel verscheen met een jaden tablet om Yu te dienen. De generaal van de Miao werd geraakt door een pijl, waarna het leger van de Miao uiteen viel. Zo taande de macht van de Miao. Toen Yu de drie Miao-stammen had overwonnen, markeerde hij bergen en rivieren en deelde hij de dingen in hoog en laag in. Met rituele handelingen bracht hij de vier uithoeken van het rijk onder controle, zodat geesten en mensen gehoorzaamden en de wereld weer in vrede was. Zo voerde Yu een offensief tegen de leider van de Miao.

Eeuwen later, tijdens het bewind van Koning Jie van de Xia-dynastie, vaardigde de Hemel eveneens een dringende opdracht uit. Zon en maan verschenen op verkeerde tijden, vorst en hitte heersten tegelijkertijd, het graan schroeide weg, geesten schreeuwden in het land en kraanvogels krijsten meer dan tien nachten lang. De Hemel gaf Tang in het Paardenbitpaleis de opdracht om het grote mandaat van de Xia over te nemen, omdat de Xia in moreel verval was geraakt. Toen pas durfde Tang het aan om zijn troepen naar de grenzen van het

Xia-rijk te leiden. De hoogste godheid vernietigde vervolgens met een geweldige kracht de ommuring van de Xia en even later verscheen er een geest die tegen Tang zei: “De Xia zijn in moreel verval geraakt. Ga naar hen toe en val hen aan. Ik zal ervoor zorgen dat u zult winnen, want ik handel in opdracht van de Hemel!” De Hemel gaf vervolgens de vuurgod Zhurong de opdracht om vuur omlaag te sturen naar de noordwestelijke hoek van de Xia-veste, zodat Tang, die inmiddels de overgelopen massa’s van Koning Jie had verwelkomd, de Xia kon verslaan. Tang riep vervolgens alle leenvorsten bijeen in Bo, legde hen het Mandaat van de Hemel voor en liet het bekendmaken onder alle vier gewesten, zodat geen van de leenvorsten ter wereld de moed had zich niet te onderwerpen. Zo strafte Tang Jie af.

Eeuwen later, tijdens de regeerperiode van Koning Zhòu van de Shang-dynastie, was de Hemel misnoegd over Zhòu’s gebrek aan deugd. De offers vonden niet plaats op de juiste tijden, soms zelfs om middernacht. Het regende tien dagen zand in Bo, de negen drievoeten veranderden van plaats, vrouwelijke demonen kwamen in het donker tevoorschijn, er waren geesten die ’s nachts huilden en vrouwen die in mannen veranderden, het regende vlees uit de Hemel en doorns groeiden over de rijkswegen. Toch gedroeg Zhòu zich steeds losbandiger. Op het altaar van de Zhou-clan op de berg Qi streek een rode vogel met een jaden tablet in de bek neer, waarop stond: “De Hemel beveelt Koning Wen van de Zhou-dynastie om de leider van de Shang-dynastie aan te vallen.” Tai Dian diende zich als gast aan, de Gele Rivier bracht een magische kaart naar boven, en uit de aarde kwam het Gele Ros tevoorschijn.¹ Toen Koning Wu de troon besteeg, zag hij drie geesten in zijn droom, die zeiden: “Wij hebben Koning Zhòu van de Shang-dynastie onder de macht van wijn gebracht. Ga ernaar toe en val hem aan. Wij zullen ervoor zorgen dat u een daverende overwinning boekt!” Dus ging Koning Wu ernaar toe, viel hem aan, en zorgde ervoor dat de Shang-dynastie overging in de Zhou-dynastie. De Hemel schonk Koning Wu een vaandel met daarop een Gele Vogel. Nadat Koning Wu de Shang-dynastie had verslagen en dus getoond had dat hij het geschenk van de hoogste godheid waard was, liet hij de leenheren om de beurt eer bewijzen aan alle geesten, bracht hij offers aan de voorouders van Zhòu, onderhield hij zich met de barbaarse stammen in de vier grensstreken, zodat niemand op aarde de moed had zich niet te onderwerpen. Daarmee zette hij het werk van Tang voort. Zo strafte Koning Wu de slechterik Zhòu af.

Wanneer we kijken naar deze drie heilige koningen, dan is het duidelijk dat ze niet aanvielen maar afstrafden.’

De oorlogszuchtige heersers, die hun theorieën verfraaien om onze meester,

Mozi, aan te vallen, gaan verder: ‘U beschouwt oorlog als onrechtvaardig en onvoordelig voor het volk, nietwaar? Maar in het verleden werd Xiong Li, de stichter van de staat Chu, slechts beleend met het gebied rond de berg Sui; was Yi Kui, een nazaat van Xiong Qu, de eerste die Yue tot een staat maakte; en kregen Tang Shu en Lü Shang respectievelijk Qi en Jin. Die staatjes maten toen slechts enkele honderden mijlen in omtrek. Nu, na vele annexaties, delen Chu, Yue, Qi en Jin de wereld met hun vieren. Hoe kan dat?’

Onze meester, Mozi, antwoordt daarop: ‘U heeft de nuances in mijn woordgebruik niet opgemerkt en daardoor mijn argument niet begrepen. Toen de Zoon van de Hemel de wereld lang geleden opdeelde in leengebieden, waren dat er meer dan tienduizend. Van die meer dan tienduizend leengebieden zijn de meeste inmiddels door annexatie verloren gegaan, zodat er nu nog maar vier zelfstandige staten over zijn. Dit is vergelijkbaar met een dokter die meer dan tienduizend zieken behandelt en maar vier mensen weet te genezen. Zo iemand kunnen we geen bekwame dokter noemen!’

De oorlogszuchtige heersers, die hun theorieën verfraaien, gaan verder: ‘Wij doen het niet omdat we niet genoeg kostbaarheden, bevolking of grondgebied hebben, maar omdat we met onze rechtvaardigheid roem willen verwerven in de wereld en met onze deugdzzaamheid de andere leenvorsten voor ons willen winnen.’

Onze meester, Mozi, antwoordt daarop: ‘Als u werkelijk in staat bent om met rechtvaardigheid roem te verwerven in de hele wereld en met deugdzzaamheid de andere leenvorsten voor u te winnen, dan kunt u erop rekenen dat de wereld zich aan u zal onderwerpen. De voortdurende oorlogen hebben de wereld immers uitgeput, als een jongen die de hele dag paardje heeft gespeeld. Als er iemand zou zijn die uit principe de andere leenvorsten bijstaat en hulp aan hen op de eerste plaats zet; iemand die, wanneer een grote staat een onrechtvaardigheid begaat, medelijden heeft met het slachtoffer; die, wanneer een grote staat een kleine staat aanvalt, de kleine staat te hulp schiet; die, wanneer de ommuring van een kleine staat gebroken is, meteen iemand stuurt om het te herstellen; die, wanneer textiel of graan op zijn, eigen voorraad stuurt; en die, wanneer er een tekort is aan muntstukken of zijde, zijn eigen voorraad schenkt – zo iemand zou in de omgang met grote staten ook de heersers van kleine staatjes een plezier doen.

Wanneer anderen zichzelf uitputten en u verkeert in rust, dan wordt uw leger sterker. Als u ruimhartig en vriendelijk bent en haastigheid verruilt voor gelatenheid, dan komt het volk zeker naar u toe. Als u oorlog verruilt voor goed beleid, dan stapelen uw verdiensten zich op. Als u de kosten van een troepenlichting

van uw eigen leger afweegt tegen de verspilling van andere leenvorsten, dan kunt u grote voordelen behalen.

Ga steeds na of u het juiste doet en of uw roem is gebaseerd op rechtvaardigheid. Zorg er steeds voor dat u ruimhartig bent jegens uw bevolking en betrouwbaar jegens uw leger. Zo bent u een voorbeeld voor de legers van andere leenvorsten, heeft u geen vijanden op deze wereld en bewijst u de wereld een onvoorstelbaar grote dienst.

Zo bewijst men de wereld dus een dienst. Maar de koningen, edelen en notabelen weten daar geen gebruik van te maken. Dus moeten we concluderen dat zij de grootse opdracht van het dienen van de wereld niet begrijpen!

Daarom concludeert onze meester, Mozi: 'Ook al proberen de koningen, edelen, notabelen, officieren en heren van tegenwoordig daadwerkelijk de wereld een dienst te bewijzen en factoren die de wereld schade toebrengen uit te roeien, als zij zich tevens in groten getale toeleggen op oorlogvoering, dan brengt dat de wereld juist de grootste schade toe! Als zij werkelijk verlangen medemenselijk en rechtvaardig te zijn en ernaar streven betere mensen te worden, als zij proberen boven de weg van de heilige koningen te bereiken en beneden het land en het volk een dienst te bewijzen, dan kunnen ze niet om mijn argumenten tegen oorlog heen!'

NOTEN

¹ Tai Dian was een hoge minister. De Gele Rivier brengt volgens de overlevering een magische kaart naar boven als voorteken van de komst van een rechtmatige heerser. Het Gele Ros is een mythisch dier. De kleur geel, zoals ook verderop in het vaandel met daarop een Gele Vogel, symboliseert rechtmatige dynastieke macht.